

A close-up portrait of an elderly man with white hair and glasses, resting his chin on his hand. He is wearing a blue and white plaid shirt. The background is a blurred outdoor setting with green foliage and a wooden fence.

Quan la FE es
fa POESIA

Pere Casaldàliga

Michael P. Moore

+claret

A close-up portrait of an elderly man with white hair and glasses, resting his chin on his hand. He is wearing a blue and white plaid shirt. The background is slightly blurred, showing green foliage and a wooden fence.

Quan la FE es
fa POESIA

Pere Casaldàliga

Michael P. Moore

+claret

**PERE CASALDÀLIGA:
QUAN LA FE ES FA POESIA**

Michael P. Moore

**PERE CASALDÀLIGA:
QUAN LA FE ES FA POESIA**

+claret
EDITORIAL

Editorial Claret és membre de

Claret Publishing Group

Bangalore • Barcelona • Buenos Aires • Chennai
Colombo • Dar es Salaam • Lagos • Macau • Madrid
Manila • Owerri • São Paulo • Varsòvia • Yaoundé

Amb el suport de:

Primera edició: juny de 2021

Títol original: *Pedro Casaldàliga: Cuando la fe se hace poesía*

© Michael P. Moore, 2021

© de la traducció: Joan Soler i Felip

© de la fotografia de la coberta: José María Concepción Rodríguez, 2021

© de les fotografies interiors:

Claretiano Centro Universitário (Batatais-Rio Claro, Brasil) –
Fanny Victória – Leonardo Alves, 2021

© de l'edició original: Editorial Claretiana, 2021

Lima 1360 – C1138ACD – Buenos Aires

República Argentina

Tel: 4305-9510/9597 – Fax: 4305-6552

E-mail: contacto@claretiana.org

www.claretiana.org

© d'aquesta edició: Editorial Claret, slú, 2021

Roger de Llúria, 5 – 08010 Barcelona

www.editorialclaret.cat – editorial@claret.cat

ISBN: 978-84-9136-356-9

Producció de l'ePub: booqlab

«Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser efectuada amb l'autorització dels titulars, amb excepció prevista per la llei. Dirigeixi's a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 917 021 970 / 932 720 447)».

Tots els drets reservats.

A Pere Casaldàliga, per la seva poesia evangèlicament subversiva.

A la meua mare, perquè em va apropar a la seducció de la poesia.

*A J. I. González Faus, per la seva teologia compromesa i
comprometedora.*

A Gerardo Bassi, per la seva entranyable amistat.

*Jo faig versos i crec en Déu.
Els meus versos
van plens de Déu, com pulmons
plens de l'aire viu.*

PERE CASALDÀLIGA

SIGLES DE LES OBRES CITADES

- AP:** *Antología personal*. Madrid: Trotta, 2006.
- CE:** *Clamor elemental*. Salamanca: Sígueme, 1971.
- CEL:** *Cantares de la entera libertad. Antología para la Nueva Nicaragua*. Managua: IHCA – CAV – CEPA, 1984.
- EL:** *Espiritualidad de la liberación* (amb J. M. Vigil). Santander: Sal Terrae, 1992.
- ETyLE:** *El tiempo y la espera*. Santander: Sal Terrae, 1986.
- FCV:** *Fuego y ceniza al viento. Antología espiritual*. Santander: Sal Terrae, 1984.
- LIDyTN:** *Llena de Dios y tan nuestra. Antología mariana*. Madrid: Publicaciones Claretianas, 1991.
- PU:** *Palabra ungida*. Zafra: Teologado Claretiano, 1955.
- SNP:** *Sonetos neobíblicos, precisamente*. Madrid: Nueva Utopía, 1996.
- TEP:** *Todavía estas palabras*. Estella: Verbo Divino, 1989.

A tall de pròleg: Carta a l'autor

Deixa'm començar amb una anècdota personal que explica bé la il·lusió que em va produir que m'encarreguessis aquest pròleg. Fa ja més de trenta anys, quan de cop i volta la postmodernitat va irrompre sorollosament amb el seu nou decàleg de la «fi dels grans relats, la fi de les majúscules» i els altres manaments que semblaven revelats en un nou Sinaí laic, vaig sentir la necessitat d'esbossar una resposta teològica a aquelles novetats i no vaig trobar cap camí millor que el de buscar aquesta teologia en els poemes de Pere Casaldàliga, comparant-los a més amb els del cantant Joaquín Sabina que aleshores feia furor. Així va néixer un petit volum el valor del qual potser estava més en el mètode elegit que no en els seus continguts.¹

Imagina't la meva alegria quan veig que un gran expositor com tu (i això ho dic per experiència) ha sentit la necessitat de fer quelcom semblant de manera més global, amb tot el pensament del nostre estimat Pere, i justament arrel de l'impacte afectiu de la seva mort. Per això vull dir als teus lectors que et llegeixin, buscant més una «identificació amb» que no pas una «informació sobre». No com qui llegeix una tesi doctoral o un treball acadèmic, sinó com qui enceta un camí. I un camí que (per dir-ho amb ressons de l'Antonio Machado) ells l'hauran de petjar «haciéndolo al andar».

Perquè la teva obra no està acabada. I això no és un defecte sinó una de les qualitats de la poesia, que no és ciència, sinó suggeriment, i que sempre deixa portes o finestres obertes. Molts dels poemes que tu cites íntegrament per a extreure'n una única lliçó, són susceptibles de

noves lectures més analítiques que encara podran fer-ne brollar quelcom nou. Em va passar una vegada, que vaig haver de tornar a llegir un dels sonets més famosos de Casaldàliga i de cop em va sorprendre quelcom que abans no havia captat: encara que ell hi diu que «cruza las sombras», no obstant, allò que il·lumina aquest camí fosc no és «Tu Luz» com esperariem, sinó «Tu Paz como un abismo». Hi trobem un detall teològic molt valuós. I crec que, en la poesia del nostre amic, se n'hi poden trobar molts més com aquest. Al cap i a la fi, la teologia no és més que l'explicació d'una vivència poètica prèvia, que és l'experiència creient. Tothom que passegi per aquestes planes teves, que sàpiga que no ho ha de fer només per llegir, sinó per trobar.

O amb altres paraules: ja que duus el mateix nom que un director de cinema (amb el qual, dit sigui de pas, hi tinc molta empatia), deixa'm dir-li al lector que tu has marcat bé les seqüències i els llocs de filmació, però que a ell li toca «interpretar el seu paper» en aquesta pel·lícula. En el llibre hi trobarà una bona distribució dels materials; i vull ressaltar que els de la mort i resurrecció (capítols 4 i 5) m'han resultat molt impactants, no sé si pel seu contingut, per la meva edat o perquè els coneixia més poc. Però el lector encara pot fer més amb tots aquests materials.

I per posar-ne un exemple, deixa'm completar aquest pròleg tot presentant al lector allò que, a mi particularment, m'ha donat la primera lectura del teu llibre. I que no pretén ser ni el resum ni la síntesi del llibre, sinó un primer «balanç de beneficis». Ho embolcallo tot en el subtítol que poso tot seguit i que després tractaré d'explicar. Descric a Casaldàliga com:

Poeta a contrallum i teòleg a contracorrent

A veure si aconseguixo desentranyar allò que significa aquesta expressió fosca.

1. Cal primer explicar el seu significat material. Passa sovint en la poesia de Pere, que la paraula que rima en consonant no està al final de la frase, sinó a la meitat. Per exemple:

«... guerrillero
del mundo, de la Iglesia y de mí mismo»

O:

«... porque aprendí a esperar a contramano
de tanta decepción...»

O:

«... toda la huerta
para el Dios de Jesús...»

i:

«... y donde espera
un muerto, yo reclamo primavera...»

Més enllà de les necessitats mètriques, hom té la sensació que l'espurna poètica cal buscar-la no al final de la frase, sinó a la meitat: no en la meta sinó en el camí. I al mateix temps, la sonoritat poètica no ha de fer-nos-hi aturar. Cal paladejar-la però continuant fins a acabar la frase. En aquesta mena de contrallum hi ha quelcom molt típic del nostre amic i una gran lliçó per a la vida de fe.

A més la teologia de Pere és una teologia a contracorrent de tantes «evidències» de la vida, tal com tracto d'explicar una mica més en aquest pròleg. Evidències de la vida i «evidències» de l'Església: perquè no es tracta d'un «retorn a», sinó d'un «rescat de» Jesús; la seva tasca no és «desmitologitzar», sinó «des-manipular» Jesús, com molt bé diu (p. 31). La fe en Jesús, si se la vol anomenar «religió» no és una religió vertical, sinó horitzontal. Però aquesta dimensió

horitzontal no es fonamenta en una substitució de la Vertical, sinó en una «sustentació» que fa la dimensió Vertical. «Ocupar-se de Déu és preocupar-se dels homes», conclous tu (p. 72). Perquè una autèntica teologia de l'*en-carna-ció* hauria de destacar sobre tot la humanitat (la «carn») de Jesús.

I ara mirem bé tot el que es pot derivar d'aquesta doble «contra» que adjectiva el nostre poeta teòleg.

2. Aquest «contracorrent» anirà marcant tots els passos de la seva teologia. Perquè l'ocupar-se de l'home, en aquest món tan injust i tan cruel, *porta de seguida a una indignació ètica* que en Pere qualificava com a «experiència humana fonamental» (p. 61). Però aquesta indignació serà tot seguit assumida i transformada per l'evangeli (a mode de «síntesi hegeliana»). De manera que, com llegim en una de les pàgines més serioses d'aquest llibre: Caín no deixa de ser un caín, «però és humà». I això ens porta a completar la pregunta del Gènesi: «Abel, què has fet del teu germà?» (p. 65). Perquè resulta que la llibertat humana (el gran valor de la nostra modernitat), és paradoxalment una «llibertat solidària» (p. 85 i 111). Per això un dels llibres de Pere es titula *Cantares de la entera libertad*.

Cal, doncs, que la modernitat es pregunti si la seva llibertat tan esbombada és una llibertat solidària: una llibertat «sencera». La lluita de classes i la indignació que provoca, la lluita antiracista, la indignació actual pels abusos sexuals... han de preguntar-se si s'han quedat en la tesi hegeliana o si l'han superada en una síntesi cristiana, mitjançant l'antítesi dolorosa de que «Caín és humà».

3. Però encara més: és mèrit de la poesia i de la teologia de Pere que aquesta síntesi, aquest contracorrent, «mai és una forma “d'aigualir el vi”», sinó que el converteix en aquell vi «millor» que, a les noces de Canà, va aparèixer, contra tot pronòstic, al final de la festa. Mai podrà dir-se de la poesia de Casaldàliga que la seva «fam de justícia» s'hagi convertit en «set de venjança». I això li permet dir amb una radicalitat